

Kızılırmak Deltası

OBK019

Korumaya Bağımlı
Gerileme (-1)

Kızılırmak Deltası © Mehmet Altuğ

Yüzölçümü : 31327 ha | **Yükseklik** : 0 m - 90 m
Boylam : 35,94°D | **İl(ler)** : Samsun
Enlem : 41,72°K | **İlçe(ler)** : Bafra, Alaçam, Ondokuz Mayıs
Koruma Statüleri : Ramsar alanı, yaban hayatı geliştirme sahası, doğal sit alanı

■ **Alanın Tanımı**: Kızılırmak Deltası; Samsun ilinde Kızılırmak Nehri'nin denize döküldüğü yerde, Ondokuz Mayıs, Bafra, Alaçam ilçeleri sınırları içinde kalan alanın, Samsun-Sinop karayolunun kuzeyinde bulunan bölümünde uzanır. Kızılırmak Nehri, ÖDA içinde menderesler çizerek en kuzeydeki Bafra Burnu'ndan denize dökülür. Ülkemizin en geniş ve barındırdığı canlı sistemi açısından en zengin sulakalanlarından biri olan Kızılırmak Deltası, aynı zamanda Karadeniz Bölgesi'nin en büyük sulakalanı olma özelliğine sahiptir.

■ **Habitatlar**: ÖDA; tatlı ve hafif tuzlu göller, nehir ekosistemi, kuru ve su basar çayırlar, sazlıklar, çamur düzlükleri, çok geniş bir kumul şeridi ve tarım alanlarından oluşur. Deltanın her iki yakasında denize paralel olarak uzanan sulakalanlar bulunur. Alanın doğu kısmındaki açık su alanı ve bataklık arazi yaklaşık 10 bin hektardır. Delta sınırları içerisinde Türkiye'nin ender subasar ormanlarından biri olan Galerix Ormanı bulunur. Batıda ise Karaboğaz Gölü adıyla bilinen geniş bir göl bulunur.

■ **Türler**: ÖDA, kuşlar, sürüngenler ve içsu balıkları için büyük önem taşır. Ülkemizde en iyi izlenen sulakalanlardan biri olan deltada bu güne kadar 320 kuş türü görülmüştür. Kızılırmak Deltası, zengin bir çalı örtüsü ve çok büyük bir böcek popülasyonuna sahip olması nedeniyle Karadeniz üzerinden göç eden ötücü kuşlar için önemli bir dinlenme ve beslenme alanıdır.

Alanda üreyen önemli kuş türlerinin başında erguvan balıkcıl (*Ardea purpurea*), kara leylek (*Ciconia nigra*), kaşıkçı (*Platelia leucorodia*), pasbaş patka (*Aythya nyroca*) ve turna (*Grus grus*) gelir. Nesli dünya ölçeğinde tehlike altında bulunan ve göç döneminde ve kuş aylarında burada konaklayan dikkuynuk ördekleri (*Oxyura leucocephala*) ÖDA'daki öncelikli türler arasında yer alır.

Kızılırmak Deltası mersin balıkları başta olmak üzere birçok içsu balığı için önemli bir alanıdır. *Acipenser gueldenstaedtii*, *Acipenser stellatus*, *Acipenser sturio* ve *Huso huso* deltada yaşayan ve nesli dünya ölçeğinde tehlike altında bulunan balık türleridir. Alanda yaşayan *Aphanius danfordii* ise ülkemize endemik bir balık türüdür.

■ **Alan Kullanımı**: Bölge insanı sulakalandan tarım için sulama suyunu sağlamanın yanı sıra,

balıkçılık, hayvan yetiştiriciliği, saz kesimi gibi etkinliklerle yararlanmaktadır. Delta içerisinde tarım alanları önemli yer tutar. Bölgede halen hububat, karpuz, çeltik, sebze ve şeker pancarı tarımı en önemli gelir kaynaklarını oluşturur. Alan sınırları içerisinde ve dışında hayvancılık yapılır. Manda ve sığır en yaygın hayvanlardır. Deltadaki diğer bir ekonomik etkinlik saz kesimidir. Kesilen sazın önemli bir bölümü ihraç edilir ve bölge insanı için önemli bir gelir kaynağı oluşturur. Diğer bir etkinlik ise balıkçılıktır. Deltanın doğu bölümünde üç, batı bölümünde ise bir balıkçı kooperatifi bulunur.

■ **Tehditler**: ÖDA üzerindeki en ciddi tehdit Devlet Su İşleri'nin (DSİ) yürüttüğü Bafra Kızılırmak Aşığı Havza Sulama Projesi'dir. Projenin en önemli ayağı olan ve yukarı havzadan gelen suları denize deşarjını sağlayacak olan kuşaklama kanalı, deltanın önemli su kaynaklarının önü kesecek ve kanalın çevresindeki sulak alanlarda ve çayırarda önemli bir tahribata neden olacaktır.

Alandaki bir diğer tehdit ise, tarım ve hayvancılıkta kullanılan kimyasal ilaç ve gübrelerin neden olduğu kirliliktir. Alana deşarj edilen kimyasal ilaç ve gübre atıkları sulak alanda ötrofikasyona neden olmakta ve balıklara ve suda yaşayan canlılara zarar vermektedir.

ÖDA içindeki diğer tehditler ise konut yapımı (özellikle av evi ve yazlık olarak kullanılmak üzere), yasa dışı avcılık, aşırı otlatma ve kumulların tahribidir. Kumullardan kum alınarak cam hammaddesi olarak kullanılması planlanmaktadır.

■ **Koruma Çalışmaları**: Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ve Doğa Derneği alanın yönetim planını hazırlamaktadır. Kuş Araştırmaları Derneği, Buğday Derneği, Samsun Doğa ve Yaban Hayatı Koruma Derneği ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ornitoloji Merkezi yönetim planı sürecinin destekçileridir.

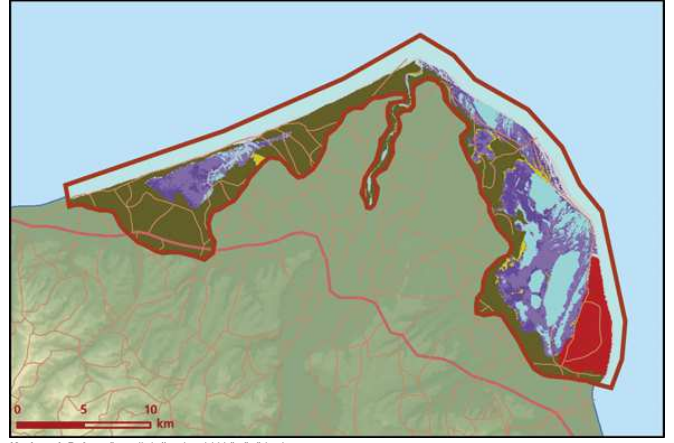
■ Yere İliş Sahipleri

Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; Samsun Valiliği; Samsun İl Çevre ve Orman Müdürlüğü; Samsun Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu Bölge Müdürlüğü; Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ornitoloji Araştırma Merkezi; Doğa ve Yaban Hayatı Koruma Derneği; Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kuş Gözlem Topululuğu; Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü Kuş Gözlem Kolu; Doğa Derneği.

■ **Sancar Barış, Arzu Gürsoy, Özden Sağlam, Can Yeniyurt**

Kızilirmak Deltası önemli doğa alanı topografya haritası

Kızilirmak Deltası önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Jurinea kilaea</i> - Anadolu	0	0	-	VU	Var	BI
 <i>Acrocephalus melanopogon</i>	0	0	LC	LC	1000-1500 Çift (Üreme)	CI
<i>Alcedo atthis</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Anas crecca</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	30000 Birey (Kışlama)	B3, C3
<i>Anthus campestris</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Aquila pomarina</i>	0	0	LC	LC	4-5 Çift (Üreme)	CI
<i>Ardea purpurea</i> - Avrupa ve Akdeniz	0	0	LC	LC	475-500 Çift (Üreme)	CI
<i>Ardeola ralloides</i> - Avrupa ve Akdeniz	0	0	LC	LC	4-6 Çift (Üreme)	CI
<i>Asio flammeus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Aythya ferina</i> - Avrupa ve Akdeniz	0	0	LC	LC	14952 Birey (1996 Kışlama)	B3, C3
<i>Aythya nyroca</i> - D. Avrupa ve Akdeniz	0	0	NT	VU	150-200 Çift (Üreme)	BI, CI
<i>Botaurus stellaris</i> - Avrupa ve Akdeniz	0	0	LC	LC	200-250 Çift (Üreme)	CI
<i>Bubo bubo</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Burchinus oedicnemus</i> - Doğu Avrupa	0	0	LC	VU	40-50 Çift (Üreme)	BI, CI
<i>Calandrella brachydactyla</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Caprimulgus europaeus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Casmerodius albus</i> - Avrupa ve Akdeniz	0	0	LC	LC	11-15 Çift (Üreme)	CI
<i>Charadrius alexandrinus</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	25-35 Çift (1992 Üreme)	CI
<i>Ciconia ciconia</i> - Doğu Avrupa	0	0	LC	LC	125-130 Çift (Üreme)	CI
<i>Ciconia nigra</i> - Doğu Avrupa	0	0	LC	LC	30-35 Çift (Üreme)	CI
<i>Circus aeruginosus</i>	0	0	LC	LC	250-275 Çift (Üreme)	CI
<i>Coracias garrulus</i> - Avrupa	0	0	NT	VU	40-50 Çift (Üreme)	BI, CI
<i>Cygnus cygnus</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	20-400 Birey (2006 Kışlama)	B3, CI, C3
<i>Dendrocopos medius</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Dendrocopos syriacus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Egretta garzetta</i> - D. Avrupa ve Akdeniz	0	0	LC	LC	3200 Birey (1987 Göç)	B3, CI, C3
<i>Egretta garzetta</i> - D. Avrupa ve Akdeniz	0	0	LC	LC	230 Çift (Üreme)	B3, CI, C3
<i>Fulica atra</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	27511-49000 Birey (Kışlama)	B3, C3
<i>Glareola pratincola</i> - D. Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	65-115 Çift (Üreme)	B3, CI, C3
<i>Grus grus</i> - Anadolu ve Karadeniz	0	0	LC	(EN)	40-50 Çift (Üreme)	BI, B3, CI, C3
<i>Himantopus himantopus</i> - D. Avrupa ve D. Akdeniz	0	0	LC	LC	250-300 Çift (Üreme)	B3, CI, C3
<i>Ixobrychus minutus</i>	0	0	LC	LC	15-30 Çift (Üreme)	CI
<i>Lanius collurio</i>	0	0	LC	LC	650-700 Çift (Üreme)	CI

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Lanius minor</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Larus minutus</i> - Akdeniz, Karadeniz ve Hazar	0	0	LC	LC	3000-41000 Birey (Göç)	A3, B3, C1, C3
<i>Melanitta fusca</i> - Kafkasya	0	0	LC	(EN)	75-97 Birey (Kışlama)	B1, B3, C1, C3
<i>Netta rufina</i> - D. Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	1826-2496 Birey (Kışlama)	B3, C3
<i>Oxyura leucocephala</i> - Doğu Akdeniz ve İran	0	0	EN	VU	1246 Birey (1997 Göç)	A1, A3, B1, B3, C1, C3
<i>Oxyura leucocephala</i> - Doğu Akdeniz ve İran	0	0	EN	VU	101 Birey (2001 Kışlama)	A1, A3, B1, B3, C1, C3
<i>Oxyura leucocephala</i> - Doğu Akdeniz ve İran	0	0	EN	VU	830 Birey (1999 Kışlama)	A1, A3, B1, B3, C1, C3
<i>Oxyura leucocephala</i> - Doğu Akdeniz ve İran	0	0	EN	VU	341 Birey (2005 Kışlama)	A1, A3, B1, B3, C1, C3
<i>Phalacrocorax pygmeus</i> - GD. Avrupa ve Türkiye	0	0	LC	LC	180 Birey (1992 Göç)	C1
<i>Phalacrocorax pygmeus</i> - GD. Avrupa ve Türkiye	0	0	LC	LC	176 Birey (2002 Kışlama)	C1
<i>Phalacrocorax pygmeus</i> - GD. Avrupa ve Türkiye	0	0	LC	LC	210 Birey (1999 Kışlama)	C1
<i>Platalea leucorodia</i> - D. Avrupa	0	0	LC	LC	76 Çift (Üreme)	B3, C1, C3
<i>Plegadis falcinellus</i> - Ön Asya	0	0	LC	LC	3200 Birey (Göç)	B3, C1, C3
<i>Porphyrio porphyrio caspius</i>	0	0	LC	LC	600 Çift (Üreme)	B3, C1, C3
<i>Porphyrio porphyrio caspius</i>	0	0	LC	LC	1044 Birey (2005 Kışlama)	B3, C1, C3
<i>Recurvirostra avosetta</i> - Akdeniz ve GD. Avrupa	0	0	LC	LC	4 Çift (Üreme)	C1
<i>Sterna albifrons</i> - D. Avrupa	0	0	LC	LC	40-45 Çift (Üreme)	C1
<i>Sterna hirundo</i> - Güney Avrupa	0	0	LC	LC	85-90 Çift (Üreme)	C1
<i>Sylvia nisoria</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Tachybaptus ruficollis</i> - Avrupa ve Ön Asya	0	0	LC	LC	5900 Birey (1995 Kışlama)	B3, C3
 <i>Lutra lutra</i>	0	0	NT	-	Var	C1
 <i>Emys orbicularis</i>	0	0	NT	NT	Var	C1
 <i>Acipenser gueldenstaedtii</i>	0	0	EN	-	Var	A1, C1
<i>Acipenser gueldenstaedtii</i> - Karadeniz	0	0	EN	(EN)	Var	B1, C1
<i>Acipenser stellatus</i>	0	0	EN	-	Var	A1, C1
<i>Acipenser stellatus</i> - Karadeniz	0	0	EN	(EN)	Var	B1, C1
<i>Acipenser sturio</i>	0	0	CR	-	Var	A1, C1
<i>Acipenser sturio</i> - Karadeniz	0	0	CR	(CR)	Var	B1, C1
<i>Alosa pontica</i>	0	0	DD	-	Var	C1
<i>Alosa tanaica</i>	0	0	-	-	Var	C1
<i>Aphanius danfordii</i>	1	0	-	(EN)	Var	A1, A2, C1
<i>Huso huso</i>	0	0	EN	-	Var	A1, C1
<i>Huso huso</i> - Karadeniz	0	0	EN	(EN)	Var	B1, C1
<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	0	0	LC	-	Var	C1

Kızılırmak Deltası © Can Yeniyurt

Küçük orman kartalı (*Aquila pomarina*) © Ozkan Üner